

Veiledningshefte til filmen

SNAKK OM DET!

– en film om å være fosterbarn
og fosterforeldre

«Jeg hadde det ikke så bra i min første fosterfamilie. Jeg savnet ord for å formidle mine følelser og jeg visste ikke helt hvordan man skulle prate med voksne, eller at man i det hele tatt kunne prate med voksne om slike ting. Selv om fosterforeldrene mine forsøkte, klarte de ikke å tolke signalene mine eller bryte gjennom min isolasjon og stillhet. Jeg mener at det er veldig viktig at de får opplæring i slike ting. Jeg hadde ønsket meg en film om hvordan det er å komme til et fosterhjem. Så kan man snakke om det sammen i fosterfamilien.»

Marcus, 23 år

Landsforeningen
for barnevernsbarn

Utgiver: Voksne for Barn og Landsforeningen for Barnevernsbarn

Redaksjonskomite: Ina Bækkevold Nergård, Karin Källsmyr og Maria Reklev

Layout og grafisk produksjon: Grafisk Form AS

ISBN: 978-82-92488-31-7 (trykk)

ISBN: 978-82-92488-32-4 (PDF)

Innledning

Filmen «Snakk om det!» kom til etter en samtale med en ung mann som vokste opp i fosterhjem. Han fortalte om hvordan det var å flytte til sin fosterfamilie. Det var en snill familie, og de ville han alt godt, men de klarte ikke å hjelpe han med å sette ord på vanskelige følelser eller kommunisere slik at han følte seg trygg nok til å dele sine tanker og ønsker. *«Tenk om det fantes en film vi hadde kunnet se sammen om det å bo i fosterhjem. Da kunne vi snakket sammen om det!».*

Det var jo en altfor god ide til å ikke gjøre noe med! Landsforeningen for

barnevernsbarn og Voksne for Barn tok derfor initiativet til møter med andre unge som bor, eller har bodd, i fosterhjem og med fosterforeldre. Målet for møtene ble å kartlegge hva de mener er viktige tema å kunne snakke godt om sammen. Resultatet ble filmen «Snakk om det!».

Vi håper at filmen kan bidra til å gjøre det enklere å snakke om ting som er viktige i en fosterfamilie. I heftet finner dere noen refleksjoner og spørsmål som vi som har jobbet med filmen har stilt oss og som kanskje kan være til nytte når dere ser

filmen sammen.

Takk til alle som har bidratt med sine erfaringer, slik at vi har fått laget filmen og dette veiledningsheftet. Uten deres gode ideer, kunnskap og kloke tanker, så hadde vi nok ikke skjønnet hvor viktig en liten film kan være. Det er mange som har vært modige og delt mye med oss, og det er vi veldig takknemlige for!

Lykke til, og snurr film!

Om filmen og heftet:

Målet med filmen er å styrke relasjonen mellom fosterbarn og fosterforeldre ved å være et utgangspunkt for samtale og dialog. Målgruppa er i første rekke fosterbarn, fosterforeldre eller fostersøsken. Vi håper dere vil se «Snakk om det» sammen i familien, og ta utgangspunkt i refleksjons-spørsmålene i veiledningsheftet for å snakke om de situasjonene filmen tar for seg. Vi har, i samarbeid med unge med erfaring fra fosterhjem og fosterforeldre, identifisert situasjoner vi håper vil være gjenkjennbare for mange. Målet er ikke å vise hvordan det bør eller skal gjøres, men å la filmen i seg selv være et utgangspunkt for å snakke sammen om tanker, følelser, praktiske ting og annet som er viktig.

Vi tenker også at filmen er et godt refleksjonsverktøy i opplæring og veiledning av fosterforeldre. Filmene kan også være nyttig for studenter, saksbehandlere, tilsynsførere m.fl.

Veiledningsheftet er skrevet til dere voksne. Det er dere som må ta ansvaret for å starte dialogen. Heftet inneholder imidlertid refleksjoner som tar både fosterbarnets, fostersøsken og fosterforeldres perspektiv, disse kan dere se på sammen som en del av dialogen. Spørsmålene kan alle svare på.

Bakgrunn for historien i filmen

Annes bakgrunn

Anne kan ikke lengre bo i den tidligere fosterfamilien og må nå flytte til en ny. Da fosterforeldrene fikk så store problemer med den eldste gutten sin, følte de at de ikke hadde kapasitet til å følge opp Anne, og de mente at Anne fortjente et bedre sted å være. Barnevernet fant det best at Anne flyttet til en ny familie, i nabokommunen. Anne vet ikke hvem faren hennes er, og moren er tidligere rusmisbruker og har i flere år vært gjennom et rehabiliteringsopplegg mot rusproblemene sine. Hun er nå rusfri. I rehabiliteringsfasen har hun imidlertid truffet en ny mann og har flyttet sammen med han. Han har to barn fra før, som er åtte og tolv år. Det ene barnet bor hos faren. Anne

har veldig liten kontakt med den biologiske moren. Moren prøver, og vil gjerne gjenopprette kontakt, men Anne føler at hun bare er opptatt av det «nye» livet sitt og barna til mannen hun nå bor sammen med. Det har skapt et opprør og en bitterhet i henne, og hun trenerer for det meste alle forsøk moren gjør for å få kontakt. Det kanskje mest sårende er at besteforeldrene gjør det de kan for å knytte bånd til «de nye barna» til moren. De har på en måte «glenet» Anne og forbinder henne mer med de vanskelige årene til moren.

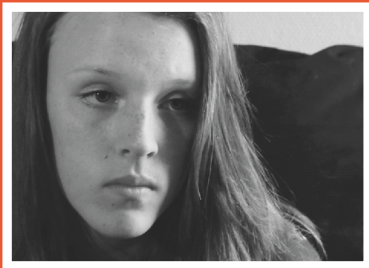
Allerede som liten jente tok Anne mer og mer ansvar for moren, og passet på henne før barnevernet grep

inn da hun var åtte år. Da hun var ni år flyttet hun til en fosterfamilie, et lærerektepar som hadde tre barn fra før, og som hun bodde hos frem til hun var tolv. Hun satt imidlertid mye på rommet sitt i løpet av disse årene, for det var mye krancling mellom de andre barna, og dette tok det meste av fosterforeldrenes oppmerksomhet. Hun blir usikker, og liker seg ikke i sosiale settinger. Hun har vært gjennom vanskelige barneår som har satt sine spor. Hun holder det meste for seg selv, og kan være vanskelig å komme inn på. Hun har alltid drømt om pappaen sin. Det hun ønsker mest av alt er å få møte han.

Fosterfamiliens bakgrunn

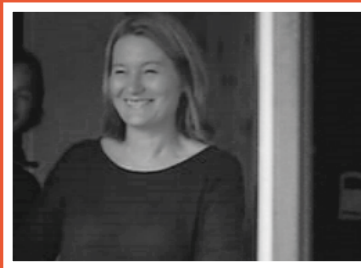
Den nye fosterfamilien er en familie som har en datter på tretten år, Line som er full av livsmot og interesser som kor og fotball, og som også er flink på skolen. Fosterforeldrene Astrid og Lars er et par i midten av 40-årene, hun er førskolelærer og han jobber som vernepleier. De har vært gjennom en lang prosess før de ble godkjent som fosterforeldre, og gleder seg til at Line skal få et søsken. Etter at Line ble født ville de gjerne ha flere barn, men etter utallige forsøk måtte de gi opp. Derfor begynte de på PRIDE-kurs for å kunne ta i mot et fosterbarn. De har virkelig forberedt seg godt før Anne kommer. Hun har vært der et par ganger før, men nå har hun med seg en stor bag og skal flytte inn. Anne kommer med saksbehandler som hun har et godt forhold til.

Karakterene i filmen

FOSTERBARN

Anne, 12 år

FOSTERMOR

Astrid, 43 år

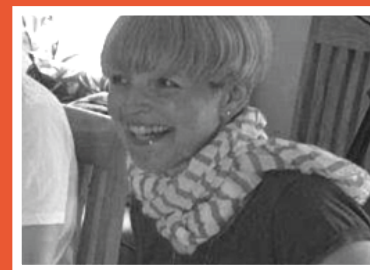
FOSTERFAR

Lars, 45 år

BIOLOGISK DATTER

Line, 13 år

SAKSBEHANDLER

Et nytt hjem, en ny familie, et nytt rom

Anne: Jeg står foran døren og saksbehandleren har nettopp ringt på. Jeg har en stor klump i magen og jeg gruer meg veldig. Det synes i ansiktet mitt. Hva vil skje nå?

Fostermor: Jeg hører de ringer på døren. Nå er de her. Jeg har tent lys og dekket bord. Kanskje ser det for arrangert ut?! Er det for mye!? Jeg har en klump i magen. Jeg gleder meg, men er også spent. Klarer jeg dette?

Noe å snakke om

- Hva synes du om måten Anne ble tatt imot på av sin nye familie?
- Hva skulle du ønske at familien hadde gjort hvis det var du som skulle flytte inn?
- Hvordan ville du gjort det hvis du var fosterforelder?
- Hva er viktig å tenke på når familien skal få et nytt medlem?
- Hva skal til for å føle seg velkommen og ønsket?
- Hvis du skulle gi fosterforeldrene noen gode råd, hva skulle det være?

Hjelp! Hva gjør jeg?

Anne: Det er første kvelden i et nytt hjem. Jeg ligger i sengen og tankene snurrer i hodet. Jeg er bekymret for mamma. Hvordan har hun det uten meg? Jeg gruer meg til skolen i morgen. Nye ansikter igjen. Og denne nye familien. De er jo snille, men passer jeg inn her? Er det på ordentlig? Hvor lenge skal jeg være her? Kan jeg ha det bra her?

Fostermor: Det er første kvelden med nytt familie-medlem. Jeg står utenfor rommet ditt og lurere på hva som er best å gjøre. Gå inn og si god natt? La det være? Er jeg innpåsliten hvis jeg går inn? Kanskje er det ting vi burde ha snakket om før morgendagen? Eller blir det bare vanskelig da?

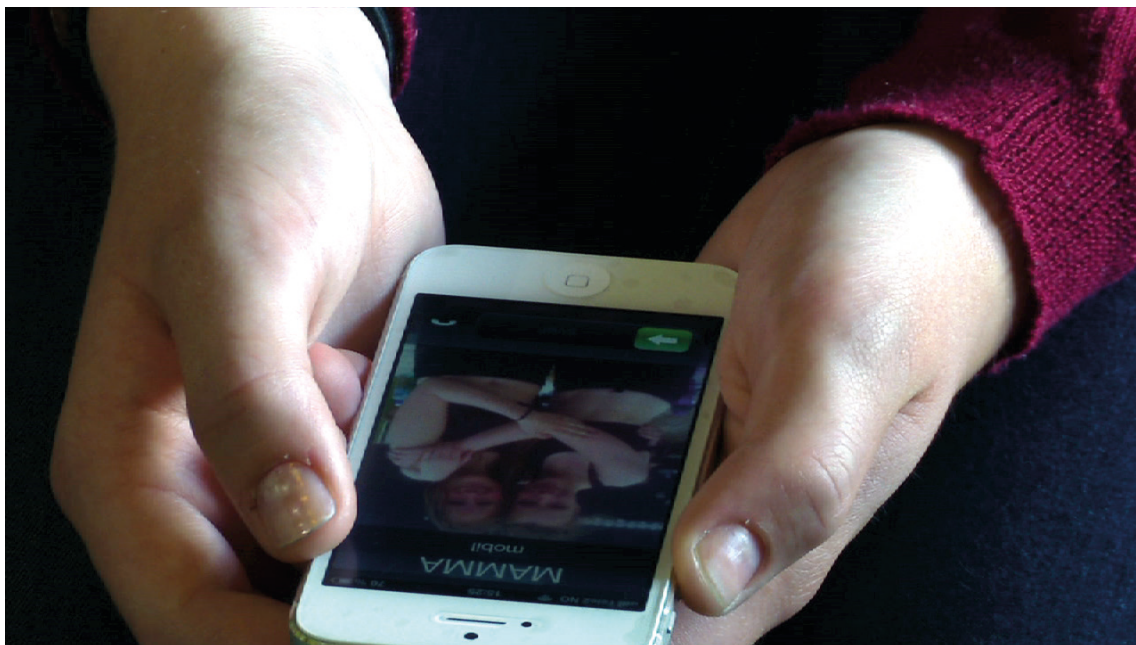
Noe å snakke om

- Hvorfor tror du fostermor velger å ikke gå inn til Anne? Hva tror du hun tenker?
- Hvis du var fostermor, som stod der med hånden på dørhåndtaket, hva ville du gjort?
- Hva tror du at Anne tenker og føler første kvelden i en ny familie?
- Hva tror du at Anne skulle ønsket at fostermor eller fosterfar hadde gjort?
- Hvordan kan man skape trygghet og tillit når man er ny i familien?

Kontakt med biologiske foreldre/familie

Anne: Jeg har blandede følelser for kontakten med mamma. Jeg er bekymret for hvordan hun har det. Ibland får jeg dårlig samvittighet for at jeg ikke kan være der for henne eller for at jeg ikke har lyst til å ha så mye kontakt. Og jeg lurar på hva min nye familie mener om at jeg har kontakt med mamma og bestemor og bestefar. Er det greit å si at jeg savner dem?

Fostermor: Jeg vet at mammaen din gjerne vil ha kontakt. Jeg tror at det kan være viktig for deg å få møte henne i blant. Men skal jeg spørre? Jeg vil jo ikke tvinge deg. Kanskje er det vanskelig å møtes og så si farvel igjen? Og hva med de andre i familien, besteforeldre for eksempel? Det må vel være viktig å ha kontakt med dem? Det er et vanskelig tema å snakke om! Tenk om jeg bare legger press på deg!

Noe å snakke om

- Hva synes du om måten fostermor snakker med Anne om å treffe mamma?
- Hva tror du at det er viktig å gjøre hvis barnet ikke vil møte biologiske foreldre eller andre i den opprinnelige familien, men de likevel ønsker å ha kontakt med barnet? Hvordan kan fosterforeldrene være til hjelp?
- Og vise versa: Hvis fosterbarnet gjerne vil ha kontakt med foreldrene eller søsken og besteforeldre og det ikke er mulig, hvordan kan fosterforeldrene være til hjelp?
- Hva synes du om Lines måte å snakke med Anne om moren hennes på?
- Hvordan skulle du ønske at dine fosterforeldre eller fostersøsken hadde snakket med deg om dette?

Nye søsken

Anne: Jeg har fått en ny søster. Hun er ikke som meg. Eller jeg er ikke som henne. Fosterforeldrene mine vil sikkert at jeg skal være akkurat som deres barn. Like de samme tingene. Og så får de en sønn som meg! Har de forventinger til hvem og hvordan jeg skal være? Må jeg bli som Line?

Line: Jeg har fått et nytt søsken. Det ble ganske så annerledes hjemme. Jeg blir litt usikker på om vi kommer til å like hverandre. Og det virker ikke helt som om mamma og pappa har tid til meg nå for tiden.

Fostermor: Kommer de til å like hverandre? Det hadde jo vært så bra om de ble gode venner. Kanskje føler de at vi presser dem på hverandre?

Noe å snakke om

- Hvordan tror du at det er for Anne og Line å bli "søsken"?
- Hva kan man gjøre i familien for at de skal bli godt kjent med hverandre og få en så god relasjon som mulig?
- Hvordan kan man forberede seg på å få et nytt søsken?
- Hva kan man gjøre for at alle skal føle seg sett og ivaretatt?
- Hva kan man gjøre hvis man ikke liker å være sammen med de nye søskene sine?
- Hvordan kan man si i fra at man ikke føler at man får plass nok? At de(n) andre får all oppmerksomhet?

Får jeg være med?

Anne: Det er vanskelig å vite om de regner med meg alltid. Kan jeg ta for gitt at de ser på meg som en del av familien? Noen ganger virker det som om de helst vil være bare dem. De snakker om ting jeg ikke vet noe om, som de har gjort tidligere, uten meg. Gjør de det for å vise at jeg ikke hører til?

Fosterfar: I blant virker det som du ikke vil være med. Du liksom lukker deg og det blir helt stille. Tar avstand fra oss. Hva gjør jeg feil?!

Noe å snakke om

- Hvordan synes du at fosterfar i filmen klarte å løse situasjonen når de skulle planlegge sydentur og Anne følte seg utenfor?
- Hvordan kunne Anne formidlet at hun var usikker på om de regnet med henne?
- Hva kan man gjøre i familien får å vise at man regner med alle?
- Hva kan fosterfamilien gjøre for å få Anne til å føle seg velkommen og som en del av familien?
- Hvordan skaper man tilhørighet og trygghet i en ny familie?
- Hvordan kan man snakke om slike ting?

Hva skal jeg føle, og hvordan skal jeg vise det?

Anne: Er det greit å være glad og glede seg egentlig? Det er så mye trist og vondt som har skjedd, bør jeg egentlig bare være lei meg? Men nå er det jo faktisk noe å glede seg til. Jeg må da få lov til det? Hvordan skal jeg vise at jeg er glad?

Fostermor: Jeg håper du har hatt det fint sammen med mamma. Du blir så stille og jeg vet ikke alltid hvordan jeg skal tolke det! Du vil kanskje bare ha tankene for deg selv, jeg skal ikke spørre så mye. Men jeg lurar jo på om du er lei deg eller om du har det bra. Nå håper jeg vi kan glede oss til ting vi skal oppleve sammen, men er det kanskje for tidlig?

Noe å snakke om

- Hvordan kunne fosterforeldrene i filmen hjulpet Anne med å sette ord på, og vise, hva hun føler?
- Har du noen råd til fosterforeldrene om hvordan de kan spørre og snakke med Anne, slik at hun får lyst til å fortelle om hvordan hun har det?
- Hvordan kan man snakke om "blandede følelser", glede og sorg, sinne og håp?

Å snakke om vanskelige ting

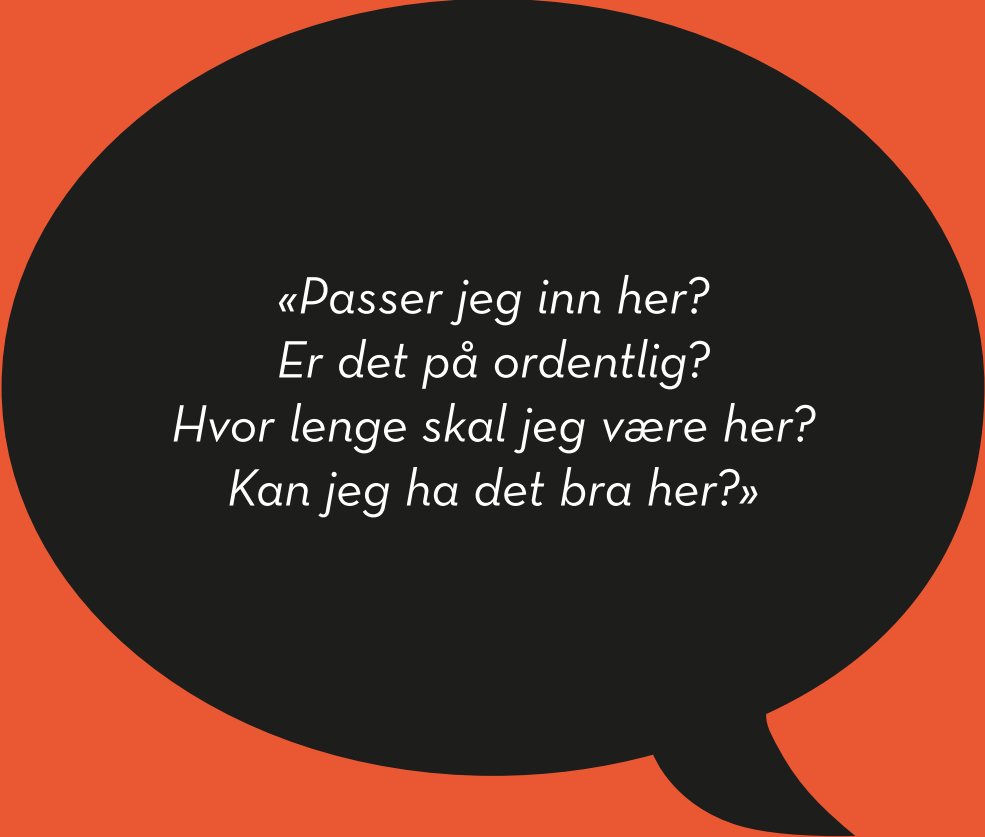

Anne: Det å komme til en ny familie er nesten som å lære seg et helt nytt språk! Jeg vet ikke reglene her, hva de forventer av meg eller hvordan de pleier å ha det. Det følger ikke akkurat med noen bruksanvisning! De snakker så mye med hverandre, jeg er ikke vant til det. Noen ganger har jeg lyst til å snakke mer, men jeg vet ikke helt hvordan jeg skal gjøre det eller hva jeg skal si.

Fosterfar: Det er ikke så lett å vite hva man skal gjøre eller si noen ganger, verken for oss fosterforeldre eller for barnet. Det er heller ikke så lett å lese seg til "fasiten" på hvordan ting skal gjøres, det følger ikke akkurat med noen bruksanvisning! Tenk om det vi gjør og sier bare gjør ting verre? På opplæringen lærte vi at hva som er riktig i en gitt situasjon, kan være svært forskjellig fra barn til barn, fra familie til familie. Derfor er det viktig å snakke sammen, men hvordan gjør vi det?

Noe å snakke om

- Hva bør fosterforeldre gjøre når de blir usikker på om det bare blir verre om de spør om ting eller snakker om ting?
- Hvordan kan noen hjelpe et barn å snakke hvis det har lyst til det?
- Har du eksempler på situasjoner når det har fungert bra som andre kan lære av?
- Hva mener du at man bør lære på kurs for å bli fosterforeldre som kan være til hjelp i slike situasjoner?

*«Passer jeg inn her?
Er det på ordentlig?
Hvor lenge skal jeg være her?
Kan jeg ha det bra her?»*

Sluttord

I filmen Snakk om det! har dere sett litt av hvordan det gikk da Anne kom til sitt nye fosterhjem. I dette heftet har dere også fått noen eksempler på refleksjoner og tanker som har kommet fram i arbeidet med filmen. Kanskje det er noe i denne historien som dere kan kjenne dere igjen i.

Mange av de unge menneskene vi har møtt, som har erfaring med å bo i fosterhjem, forteller om sin usikkerhet når det kommer til det å snakke med voksne. Noen har vanskelig for å stole på voksne, eller har ingen opplevelse av at de voksne går an å snakke med. Flere av dem har opplevd mange tillitsbrudd, og det å bli snakket over hodet på. Det er dessuten vanskelig å finne ord, og ta initiativ til samtale. I tillegg har hver familie sin egen «kultur» som det tar

tid å bli kjent med. «Å komme til en ny fosterfamilie, er nesten som å skulle lære seg et helt nytt språk!»

Vi håper at Anne sin historie kan fungere som en dør-åpner til samtale om små, store og viktige ting. Det kan noen ganger være lettere å snakke om «de på filmen» enn seg selv, i alle fall som et utgangspunkt. Vi håper også at refleksjoner og spørsmål i heftet har vært til hjelp i samtale, og at dere fortsetter å Snakke om det! Når den første samtalen er unnagjort, kan det kanskje komme flere samtaler? Å få erfaringer på at samtale er mulig, at det er greit å være uenige og se forskjellig på ting, at ens meninger er ønsket og verdsatte – det er viktig bagasje!

Landsforeningen
for barnevernsbarn

KONTAKTINFORMASJON:

Voksne for Barn

vfb@vfb.no
tlf: 23 10 06 10
www.vfb.no.

Landsforeningen for Barnevernsbarn

post@barnevernsbarna.no
tlf: 23 10 06 15
www.barnevernsbarna.no

Norsk Fosterhjemsforening

post@fosterhjemsforening.no
tlf: 23 31 54 00
www.fosterhjemsforening.no

Film og veiledningshefte er produsert med støtte fra Extrastiftelsen Helse og rehabilitering.